

Bergen - Norge

Odontologisk smärta – Procedursmärta

**Magne Raadal,
Professor, Dr.odont.**

Universitetet i Bergen
Det odontologiske fakultet



Terminologi

- **Vegring** (Behavior management problems, BMP) = **negativ** atferd som vi observerer
- **Frykt/redsel under behandling** = **normal** emosjon basert på reell trussel
= adaptiv
= komponent i angst lidelser
- **Angst for tannbehandling**= **Lidelse**
Fryktreaksjoner i en situasjon uten reell trussel (anticipatorisk)
- **Odontofobi**= **Mental sykdom**. Basert på diagnostiske manualer (ICD-10, DSM-IV)

4-åring - gutt

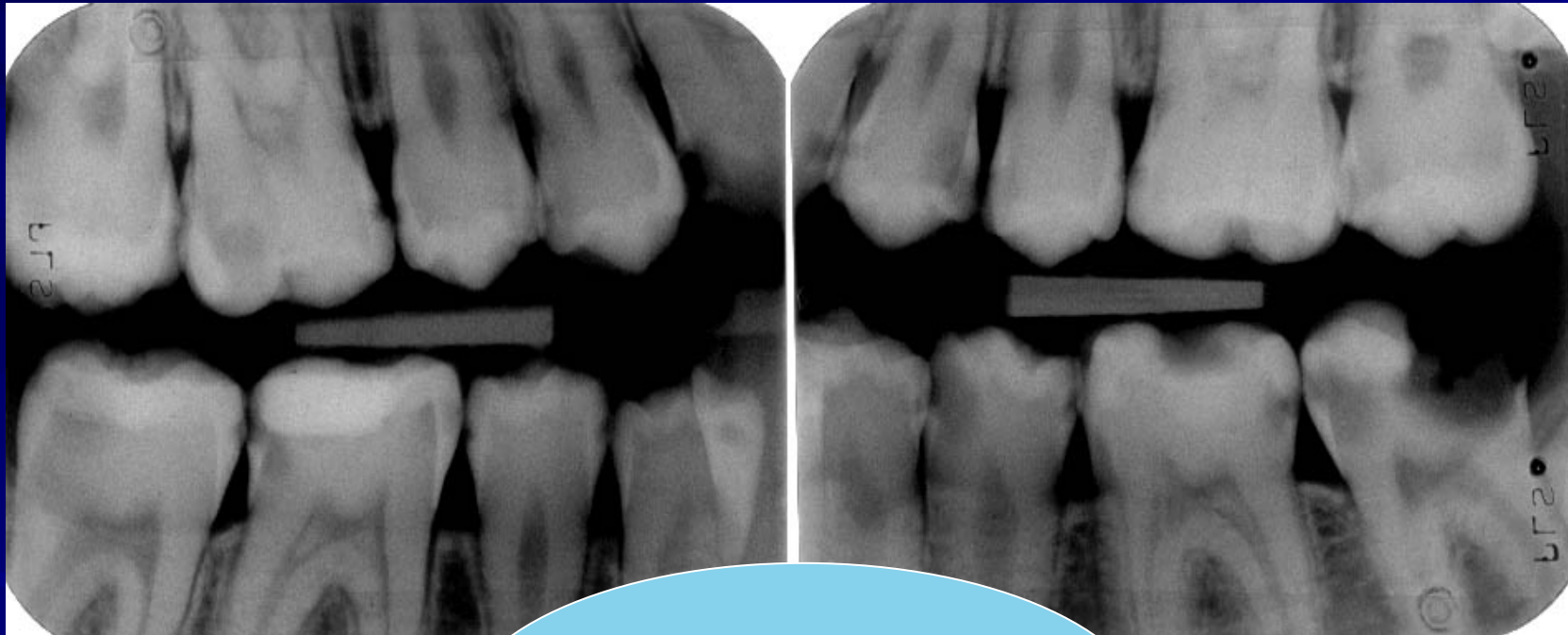
Vegrer seg aktivt ved forsøk på behandling
(lokalanestesi og boring)



Frykt

15-åring - jente

Har vært regelmessig innkalt til tannlege fra hun var 3 år
Mestret ikke behandling da det ble behov for lokalanestesi og boring
Ønsker behandling, både av estetiske hensyn og pga. tannverk



Angst for tannbehandling

39-åring - mann

Gikk regelmessig til tannlege som barn, men mestret det gradvis dårligere i ungdomsårene

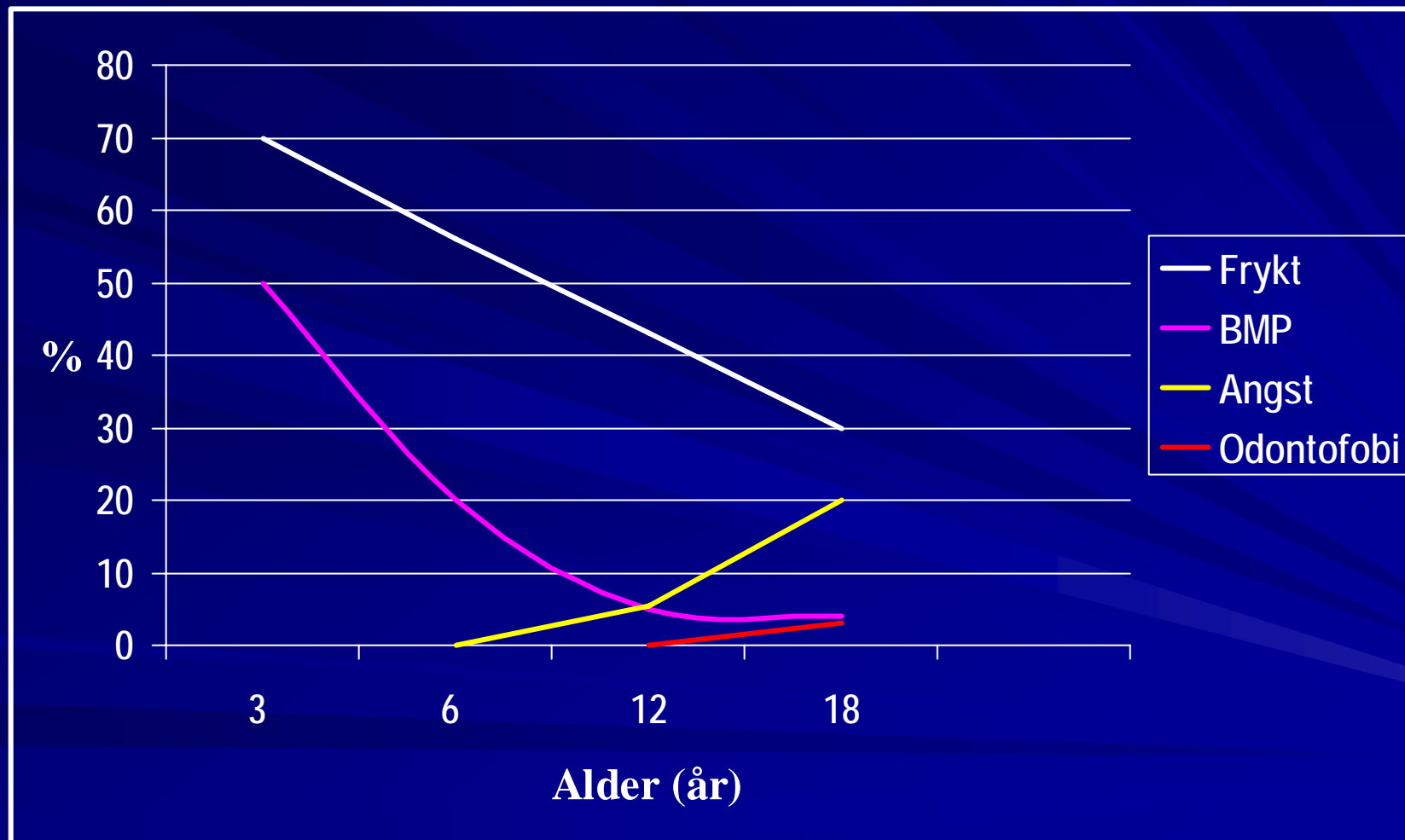
Har ikke vært hos tannlege siden militæret, ikke engang ved akutt tannverk

Møter nå med ønske om tannbehandling i narkose



Odontofobi

Prevalens - barn og ungdom



Hva er årsakene til

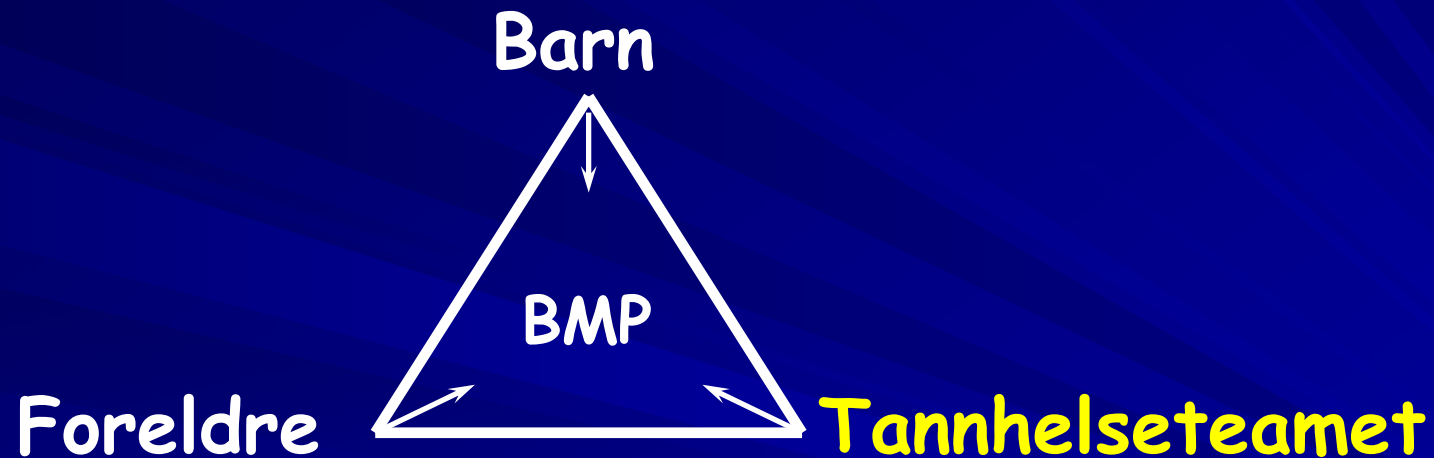
BMP og angst for tannbehandling?



Personlighetsfaktorer:

- Modenhet
- Dagsform

- Temperament
- Psykiatriske problemer



- Kunnskaper, holdninger
- Angst for tannbehandling
- Familie- og sosiale faktorer

Situasjonsfaktorer:

- Manglende kunnskaper, holdninger
 - Smertefull behandling
 - Manglende kontroll
- = Krenkende behandling

Definisjon av smerte (IASP)

En ubehagelig sensorisk og emosjonell
opplevelse

forbundet med aktuell eller potensiell
vevsødeleggelse

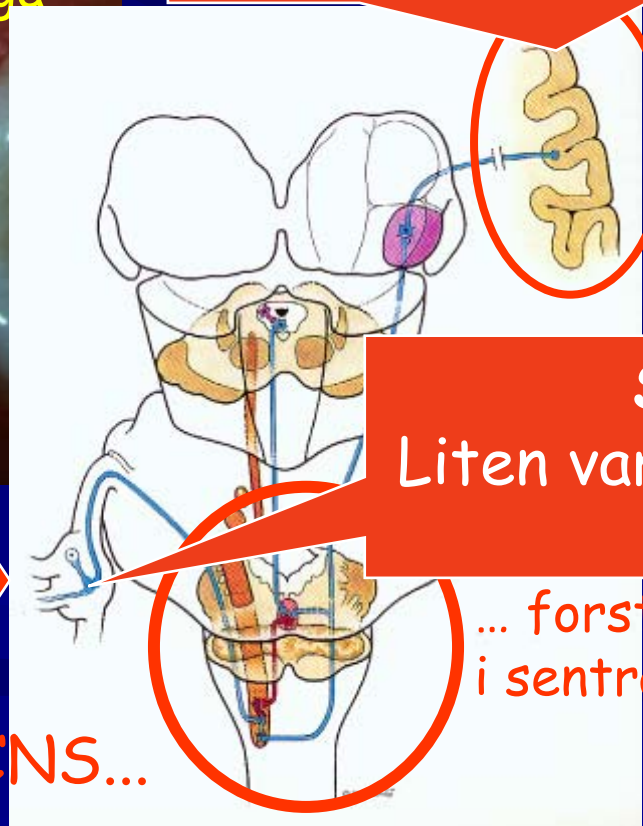
Nociseptisk smerte (vevsødeleggelse)

Smertereaksjon/ -persepsjon:
Stor variasjon mellom individer

Impulsen oppstår pga
vevsskade



... ledes til CNS...



... og oppleves når impulsen
når hjernebarken.

Smerteterskel:
Liten variasjon mellom individer

... forsterkes eller svekkes
i sentrale deler av CNS ...

Betinging

Første gang:

BORING I EN TANN

Vevsødeleggelse → US → SMERTEREAKSJON

Lyd
Vibrasjon
Vannspray
Lukt

BS

Neste gang:

~~US~~ → SMERTEREAKSJON

- Gi barnet POSITIVE ERFARINGER ("spar penger i banken")

Kontroll-følelse

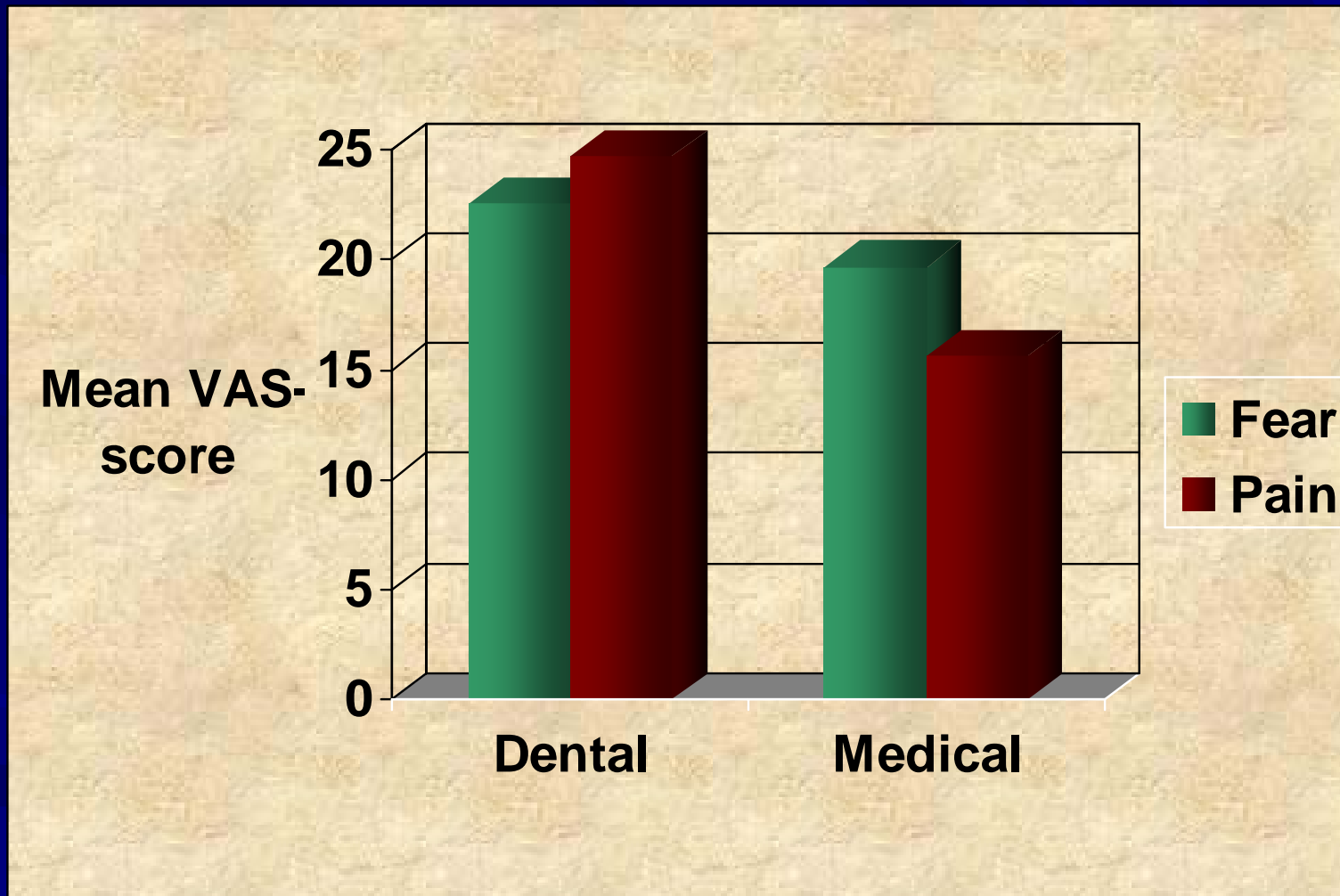
- **Atferd** (kunne påvirke situasjonen)
- **Kognitiv** (kunne kontrollere tankene, unngå katastrofetanker)
- **Informasjon** (kunnskap om hva som skjer, være forberedt på det som kommer)
- **Retrospektiv** (realistisk oppfatning om årsaken til det som skjedde)

A close-up photograph of a dental procedure. A hand is holding a patient's upper teeth, and a dental instrument is being used on the teeth. The text is overlaid on the image.

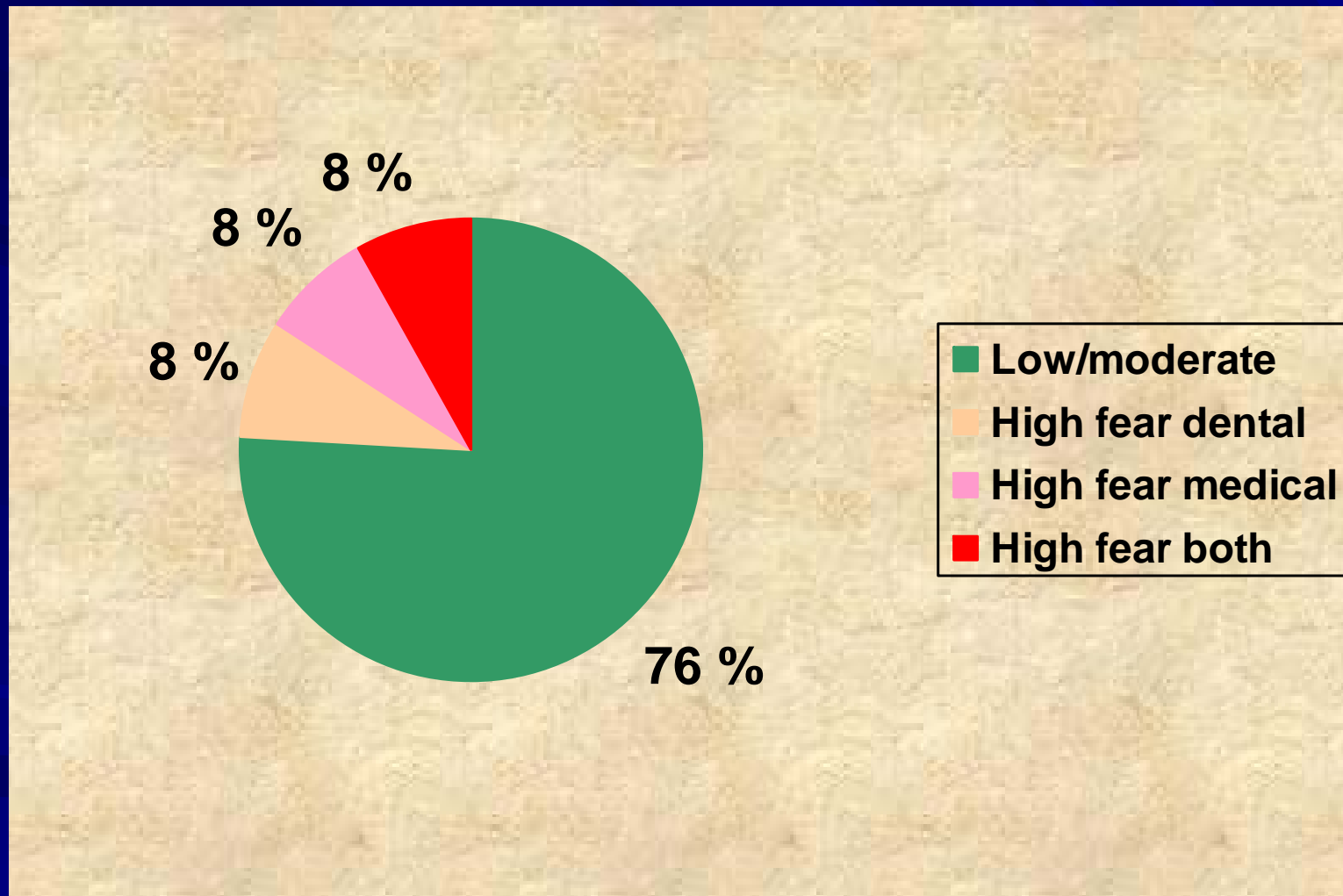
Forebygge prosedyresmerter:
1. Lokalanestesi

..... men er ikke uproblematisk

Frykt og smerte for dentale og medisinske injeksjoner blant 18-åring

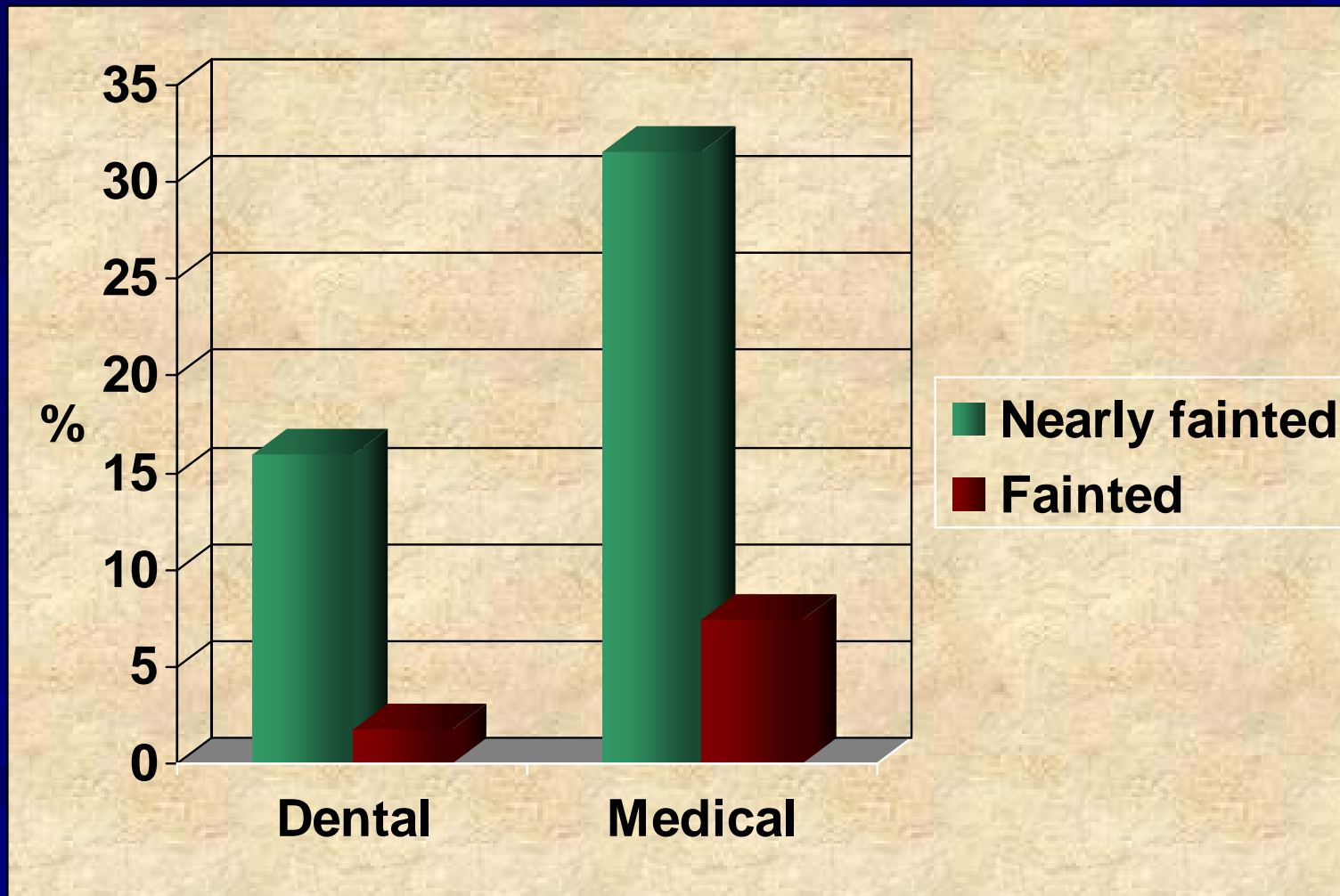


Forekomsten av "høy frykt" for dentale og medisinske injeksjoner hos 18-åringer



Vika, Raadal, Skaret, Kvale 2006

Besvimelse under dentale og medisinske injeksjoner blant 18-åring



Faktorer forbundet med unngåelse av tannbehandling (bivariate analyser)

Variables	Odds ratio
Fainted during dental injection	12.9
Fear of dental injection	8.6
Almost fainted during dental injection	6.1
Unpleasantness during dental injection	5.6
Pain during dental injection	4.7
Fainted during medical injection	3.6
Almost fainted during medical injection	2.6

Hva er karakteristisk for BII-pasienter?

Angstreaksjoner / besvimelse ved

- Injeksjoner
- Synet av blod / sår / skader / innvaderende medisinske prosedyrer



BII-fobi

En diagnose
Forskjellige symptomer

Frykt/angst for injeksjoner

Frykt/angst for blod/skade

Reaksjoner mot injeksjoner

Reaksjoner mot blod

Munn

Vene

Finger
Vaksine

Oss selv

Andre



Forekomst - frykt for injeksjoner

- Intra-oral injeksjonsfobi
 - 4.6% (Milgrom et al., 1997)
 - 3.3% (Vika et al., 2006)
- Blod fobi:
 - 3-4% av populasjonen (Agras et al., 1969)
 - 3,9% kvinner
 - 2,2% menn
- Forekomsten reduseres med økende alder, sannsynligvis på topp i ungdomsårene (Agras et al., 1969)

BII and vasovagale reaksjoner

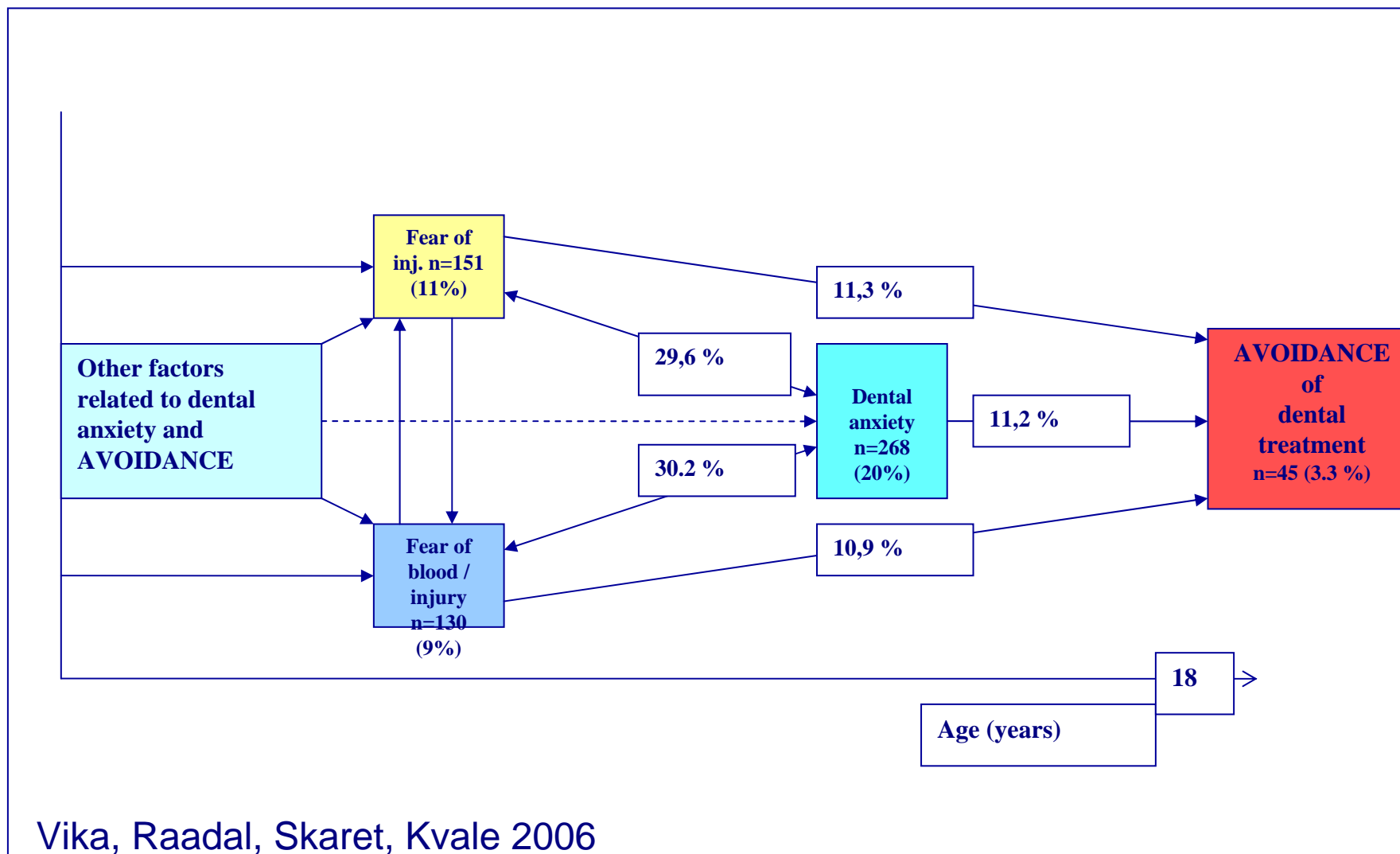
To-fase autonom reaksjon:

- Initial sympatisk stimulering
- Over-kompensatorisk parasympatisk stimulering

—————→ **vasovagalt synkope**

Effektiv behandling: Muskelspenning (Öst, 1986)

Injeksjons- og BII-fobi oppstår vanligvis før angst for tannbehandling



Lokalanestesi i barnetannpleien

- Viktigste redskap for å forebygge prosedyresmerte
- Viktigste målsetning: Lære barn å mestre LA
- Forstå kompleksiteten om sprøyteskrek



Personlighetsfakt

- Modenhet
- Dagsform

Smerte

nt
problemer

Dental
sårbarhet

Dårlig
tannlege-
atferd

Foren

teamet

Kognitive faktorer:

- Kunnskaper, holdninger
- Angst for tannbehandling
- Familie- og sosiale faktorer

er:

- Kunnskaper,
- **Smertefull behandling**
- **Manglende kontroll**
- = **Krenkende behandling**